

נאומיו של אורי אבנרי בוועידת רומא:

ידידי האויבים

פלסטינית. אך אופיה מיידי: לא יתכן פיתרון לבעייה הפלסטינית בלי שלום.

כפרוטים ישראלים

אנחנו פטריוטים ישראלים. אנחנו יש-ראלים פטריוטים. יריבינו קוראים לנו „סוכני אשף“. קראו לי כך פעמים רבות בכנסת, הפר-למנט הישראלי. אולם אנחנו פטריוטים ישראלים. רוצים אנו בשלום, מפני ש-אנו מאמינים שהשלום טוב לישראל, כשם שהוא טוב לפלסטינים, כשם שהוא טוב לכולם. לנו, הפלסטינים והישראלים, יש אינטרס משותף להשיג שלום ודו-קיום בי-מולדת, הארץ שאתם רואים בה את מולדתנו, לדתכם ושנאחזו רואים בה את מולדתנו, שהיא מולדתנו המשותפת מאז ומעולם. עלינו לחפש דרך לשלום באמצעות דו-שיח בינינו, דו-שיח ישר, פנים-אל-פנים; דו-שיח כן, מבלי לטשטש את הבעיות הקיימות בינינו. אנסה לתאר כמה מהבעיות האלה כפי שאנו, בישראל, רואים אותן. קודם כל, יכולים אתם לשאול: כמה אתם? מה כוחכם בישראל? על כך אתם לכם תשובה שהיא בגדר פרדוקס: זה תלוי במידה רבה בככם.

אתם שואלים אותנו: את מי אתם מייצגים? אענה בכנות: אנחנו מייצגים קבוצה של שיבעה-שמונה חברים בכנסת, הוגלים בעק-רונות אלה — אנשי שמאל, ליברלים, ציונים וקומוניסטים. אם נגדיר את העקרונות בצורה כללית יותר, מפורשת פחות, ייתכן שיימצאו בי-כנסת חמישה-עשר עד עשרים חברים ש-יסקימו להם. עשרים מבין מאה ועשרים חברי-הכנסת.

נובע מימספרים אלה שאנחנו מייצגים מינוט. אולם ישראל היא דמוקרטיה, לפחות בגבולותיה הקודמים. בשטחים ה-מוחזקים זהו סיפור אחר. ישראל היא דמוקרטיה. הממי-שדה מושפעת עדידי דעת-הקהל. שינוי דעת-הקהל בישראל הוא ה-תפקיד העיקרי, כך אני מאמין, בי-דרך לשלום.

הרשו לי לומר זאת במילים קיצוניות ביותר: שמענו היום על הישגיו של אשף בדרכו אל ההכרה הבינלאומית. אכן, אלה הם הישגים מרשימים. אלה מאיתנו ה-זוכרים איך התייחס העולם אל הבעייה הפלסטינית עוד בראשית שנות החמי-שים, ומשוים את המצב או למצב הקיים עתה, יודעים להעריך הישג זה. אנחנו זוכרים איך התייחסו לבעייה הפלסטינית אחרי מלחמת 1967. בהחלטה 242 אין הפלסטינים מוזכרים כלל, אף לא כפלי-טים. כפי שנדמה לרבים (בהחלטה מוזכ-רת בעיית הפליטים, אך לא בעיית הפלי-טים הפלסטיניים), והנה, כיום זכתם בי-הכרה למעשה, וגם להלכה, מצד מדינות רבות. העולם כולו סבור שיש לעשות משהו בעניין הפלסטיני. זהו הישג כביר.

אך ברצוני לומר דבר קיצוני: יהיה הישג זה כביר ככל שיהיה, הוא ככל זאת פחות חשוב מאשר ההישג האחד שהוא מכריע — שיכנוע דעת-הקהל הישראלית שי-ייתכן שלום עם העם הפלסטיני, שיש לזונן מדינה פלסטינית בגדה המערבית וברצועת-עזה, ושפיתרון זה אינו רק נסבל מהבחינה הי-ישראלית, אלא שהוא טוב לישרי-אל בטווח הארוך.

מאויבים לידיים

כי מה הוא שלום? הבה נניח לרגע שניתן לכפות

מעולם לא עליתי על דוכן-הנאומים בהרגשה רבה יותר של חובה ואחריות, מאשר ביום הפתיחה של ועידת-רומא, ב-24 בספטמבר (העולם הזה" 2196). לפני דיבר חבר הוועידה-הפועל של אשף, אחמד צידקי דג'ני. הייתי הנואם הישראלי הראשון.

החלטתי מראש כי לא אדקלם נאום מן הכתב, אלא אדבר באופן חופשי, בלי הכנה, תוך נסיון למצוא מסילות אל ליבם ומוחם של חברי המישלחת הפלסטינית. רשמתי לי רק כמה ראשי-פרקים.

הדבר ניכר במיבנה הנאום. ברגעים שבהם הבחנתי בפני הפלסטינים סימונים של ספק או הסתייגות, המשכתי בהסברת אותה נקודה עד שהיה נדמה לי שהתגברתי על המיכשול. ברגעים שבהם הבחנתי כי הפלסטינים מבינים ומסכימים לדברי, עברתי לנקודה הבאה.

השתדלתי ליצור מגע נפשי כבר בפסקים הראשונים, בהזכירי את סעידי חמאמי ז"ל ואת סיבולות העם הפלסטיני — יחד עם הזכרת סיבולתיו של עם-ישראל. היה ברור לי מראש, כי שתי הנקודות העלולות לעורר את ההסתייגות הרבה ביותר תהינה השוואת הפינועים של אשף להפצעות הישראליות בדרום-לבנון, ואיזכור החיובי של הסכמי קמפ-דייוויד. למרות זאת היה מנוי וגמור עימי שלא לוותר על שתי נקודות אלה, והתרשמתי בעת הנאום כי המאזינים הפלסטיניים הבינו את גישתי לגביהן, אף כי אולי לא הסכימו לה.

בקרב עשרות המאזינים האחרים — משתתפי-הוועידה שבאו מ-24 ארצות — היתה התגובה החיובית ביותר לקטע-הנאום שבו עמדתי על חוסר-התועלת שבוויכוח על העבר.

הקטע שעורר באולם את ההתרגשות הרבה ביותר היה זה שדן בבעיית-ירושלים.

דיברתי באנגלית, והדברים נרשמו בסטנוגרמה. תירגמתי אותם לעברית תוך נאמנות מירבית למקור, בלי שום השמטות.

א. א.

פיתרון הבעייה הפלסטינית.

רביעיית: שלא יתכן פיתרון לבעייה הפלסטינית בלי הקמתה של מדינה פלס-טינית בגדה המערבית וברצועת-עזה. מדינה שבירתה בירושלים. ירושלים, ש-היא קדושה לנו, שהיא קדושה לכם, ה-שוכנת במעמקי לבנו. גם אתם וגם אנחנו חייבים ללמוד לחיות ביחד בעיר זו. **חמישית:** שלא יתכן פיתרון, לא

הקים את מדינתנו, במולדתנו ה-מושפת?

נרמים הביקור

הרשו לי להגיש כבר בתחילת דברי את כרטיס-הביקור של כל הישראלים — כך אני מאמין — הנוכחים בוועידה זו. אנחנו שייכים למיפלגות שונות, יש

ידידים יקרים,

תחילה ברצוני להודות למארחינו ה-איטלקיים, על כי יזמו ועידה זו ואיפשרו בכך דו-שיח מלב-אל-לב בין תנועת-הש-לום הישראלית ונציגי העם הפלסטיני. אחרים מאיתנו כאן כבר נפגשו כמה פעמים בעבר, במקומות שונים ובהודמ-נויות שונות, כדי לדבר על השלום בין ישראל והעם הפלסטיני.

חייב אני להזכיר את שמו של אדם הנעדר כאן היום. בטוחני שי-כודנו מרגישים במעמקי ליבנו כי חסרוננו. כוונתי לאויבי, ידידי, די-אחי סעידי חמאמי, אדם שהקריב את חייו, פשוטו כמשמעו, על מיוי-כה השלום.

במרחב שלנו, המילחמה על השלום עלולה להיות מסוכנת יותר מאשר המיל-חמה בשדה-הקרב. המאבק על השלום מחייב אומץ-לב רב יותר, הן אצל הפלס-טינים, והן אצל הישראלים. זיכרו של סעידי חמאמי מעניק לנו את ההשראה להגברת מאמצינו. הוא מזכיר לנו שעלינו לגסות להבין את הצד השני, כפי שסעידי חמאמי ניסה להבין את הצד שלנו.

סעידי חמאמי, הפליט מיפו, למדתי דב-רים רבים. למדתי ממנו להבין את סיב-לות העם הפלסטיני בצורה האנושית. ה-בלתי-אמצעית ביותר. במשך שנים ניסיתי לאתר בפרט את הבית שבו נולד וגדל חמאמי. ביליתי הרבה עשרות שעות מחיי בחיפושים אחר בית זה. הבטחתי לשלוח לו תצלום של הבית. לא הצלחתי לאתר אותו לפני שסעידי נהרג.

מי מסוגל להבין את סיבולות ה-עם הפלסטיני יותר מאשר אנחנו, היהודים הישראלים, שמכלנו כה הרבה במרוצת ההיסטוריה?

מי מסוגל להרגיש את הרגשת אי-הצ-

המישלחת הפלסטינית

באמצע השורה הראשונה מק-שיב לנאום נימר חמאד, הנציג הקבוע של אשף ברומא. לידו, כשראשו נשען על ידו (וכשחצי פניו מוסתרות על-ידי היושב

דק, המכרסמת בלב הפלסטינים, יותר מי-אשר אנחנו, שסבלנו כה הרבה מאי-צדק? מי יכוד לחוש את חוסר-האונים של עמילדאי-מודרת, השואף לעצי-מאות, למדינה משלו, יותר מאשר אנחנו, שנחמנו בנעורינו כרי די-

* סעידי חמאמי, נציג אשף בלונדון, פתח במגע עם אורי אבנרי ב-1974, ונרצח בינואר 1978 על-ידי סוכנים עי-ראקיים.

לפניו) ראש-המישלחת, אחמד צידקי דג'ני, חבר הוועידה-הפועל של אשף, שדיבר לפני אבנרי, מימין, בשורה הרביעית, האיש הממוקף המשעין את לחיו על ידו, הוא מאג'יד אבו-רדאר, מזכיר הוועד המהפכני, שהוא המוסד העליון של אירגון פתח.

לנו השקפות שונות, אך נדמה לי ש-חמישה עקרונות משותפים לכולנו. אנחנו מאמינים — ראשית: שלא יתכן ביטחון לאיש מ-איתנו, לא לישראלים ולא לערבים, לא לכם כאן באירופה ולא לאיש בעולם כולו, בלי שלום. אין ביטחון בלי שלום. שנית: שלא יתכן שלום, שלום אמ-י, אלא אם כן הוא שלום כולל וצודק, שלום לכל. שלישית: שלא יתכן שלום כולל בלי

יתכן התקדמות בדרך אל השלום. בלי הידברות ישירה בין ההנהגות של שני הצדדים. אנחנו מיוצגים על-ידי ממשל-תנו, ממשלת-ישראל, אם זה מוצא חן בעיניכם ואם לא. הצד הפלסטיני מיוצג על-ידי אירגון-השיחרור הפלסטיני. לא ייתכן הידברות בלי אשף. אנחנו מאמינים בחמישה עקרונות אלה כבסיס לכל הבנה, לכל הידברות. אומר זאת בקיצור נמרץ: לא יתכן שלום בלי פיתרון הבעייה הי-